EENE STEM VAN VEERTIG JAREN.

KONINKLIJKE BIBLI
1211 364

EENE STEM VAN VEERTIG JAREN.

TOESPRAAK

BIJ HET VERSLAG

AAN DE VEERTIGSTE

ALGEMEENE VERGADERING

DER

ROTTERDAMSCHE AFDEELING

VAN HET

Nederlandsche Bijbelgenootschap,

den 19den *October* 1854,

DOOR

Dr. J. J. VAN OOSTERZEE,

RIDDER VAN DEN NEDERL. LEEUW, PREDIKANT BIJ DE HERVORMDE GEMEENTE, EN MEDEBESTUURDER DER AFDEELING.

TE ROTTERDAM, BIJ
J. VAN BAALEN EN ZONEN.

1854.

GEZONGEN:

GEZANG XXXVI: 1.

PSALM CV: 2.

PSALM CXLI: 2.

GEZANG L: 4.

EDEL ACHTBARE HEEREN, LEDEN VAN DEN RAAD DEZER AANZIENLIJKE STAD!

EERWAARDIGE HEEREN, LEDEN VAN DEN KERKERAAD EN VAN DE KERKELIJKE COMMISSIE DER GEMEENTE, in wier bedehuis wij vergaderd zijn!

GEËERDE MEDEBESTUURDERS DER AFDEELING VAN HET NEDERLANDSCH BIJBELGENOOTSCHAP, te dezer stede gevestigd!

WELEDELE HEEREN, PRESIDENTEN, THESAURIERS, SECRETARISSEN EN ASSESSOREN ONZER BIJBELVEREENIGINGEN!

BESTUURDERS, OPZIENERS, ONDERWIJZERS ONZER NUTTIGE ZONDAGSSCHOLEN!

GEACHTE MEDELEDEN EN BEGUNSTIGERS VAN ONS GENOOTSCHAP!

EN GIJ ALLEN VOORTS, DIE HERWAARTS ZIJT OPGEKOMEN, OM DEEL TE NEMEN AAN ONZE FEESTVIERING!

GELIEFDEN IN DEN HEER!

Genade zij u en vrede van God, den Vader, en van JEZUS CHRISTUS *den Heer, door den H. Geest.*

Aan de overzijde van het kanaal had, ten vorigen jare, eene feestelijke zamenkomst plaats, tot dus verre éénig in de geschiedenis van het Godsrijk op aarde. Het Britsch en Buitenlandsch Bijbelgenootschap te London zag den eersten halven eeuwcirkel van zijn bestaan en zijne werkzaamheid sluiten, en riep zijne talrijke leden en begunstigers op, om dat merkwaardig tijdsgewricht als een blijden hoogtijd te vieren. De heerlijke vergaderzaal van Exeter-Hall, ruim genoeg voor vier duizend personen, had binnen zijne muren bijna alles vereenigd, wat Albion op Christelijk grondgebied edels en eerbiedwaardigs bezit. Naast rijken en aanzienlijken in Kerk en Staat, die den adel der wedergeboorte nog boven dien der ge-

boorte waardeerden, zag men er menigeen, wiens naam ook onder ons, door de vrienden van Bijbel en Christendom, met eerbied en liefde gespeld wordt; een D[r]. STEINKOPF, de éénig overgeblevene van al de oprigters in het begin dezer eeuw; een CUMMING, een HAMILTON, een J. A. JAMES, door zijne practikale geschriften voor talloos velen ook in ons Vaderland ten onschatbaren zegen geworden. Daar werd menig woord gesproken, vol des geloofs en des Heiligen Geestes, van tijd tot tijd naar landsgebruik luide afgebroken, door het »hoor, hoor" der opgetogene schare. En toen men al den weg overzien had, waarlangs de hooge Voorzienigheid de nijvere arbeiders voor het werk harer eer had geleid, kon een eerbiedwekkende mond met toestemming van allen verklaren: »elke syllabe van de geschiedenis des Genootschaps, gedurende dit vijftigtal jaren, moet den leden Gods liefde herinneren: genade en liefde hebben ons, van den beginne af aan, bij de ontginning van dezen grond vergezeld (1)."

»Genade en liefde hebben ons, van den beginne af aan, bij de ontginning van dezen grond vergezeld." Voorwaar, dat woord zou als zinspreuk mogen staan voor de Jaar-

(1) Berigten betrekkelijk de Bijbelverspr., XC bl. 26.

boeken ook van het Nederlandsch Bijbelgenootschap, de zelfstandig ontwikkelde dochter der gezegende Engelsche moeder! Reeds aan het einde van ieder genootschappelijk jaar voegt ons die dankbare hulde aan Hem, die zich van zwakke menschen bedienen wil om zijn heerlijk Rijk te doen komen. Ook het gelezen Verslag heeft ons treffende proeven gebragt, dat de Heer onze God zijn woord evenmin ledig doet wederkeeren, als regen en sneeuw vruchteloos onze velden bedekken. En wel te regt mag ook deze, gelijk elke derde Donderdag-avond van Wijnmaand, waarop duizende Bijbelvrienden aan zoovele oorden bijéén zijn, een feestavond heeten voor het welgestemd Christelijk harte! Maar hoe vermenigvuldigt zich dan de dankstof voor den opmerkzamen blik, bij de eenvoudige opmerking, dat het gelezen Verslag reeds het veertigste is, aangaande den staat en de werkzaamheden des Bijbelgenootschaps op vaderlandschen bodem vernomen. Den wandelaar gelijk, die aan een' kruisweg genaderd, een oogenblik stilstaat en de blikken terugwendt naar den reeds voleindigden togt, zien wij, als vrienden en voorstanders onzer vereeniging te dezer ure ons, wel niet tot een beslissend keerpunt, maar toch tot een belangrijk rustpunt gekomen. Wat dunkt u, Gel., worden

wij niet heden, gelijk vroeger op het vijf-en-twintigste jaarfeest, als van zelve geleid, om eene wijle achter ons om te zien, voor wij straks oog en hart biddend zullen heffen ten hooge? Maar in de Schrift zelve, die voor ons ligt, knoopt zoo menige, eeuwig gedenkwaardige herinnering juist aan het cijfer van veertig zich vast. Het wijst u een jarental aan, ruim genoeg om over waardij en vrucht van ons werk eenigsints vrijmoedig te oordeelen, en toch wederom niet zoo uitgestrekt, dat de herinnering ons geheel overstelpt. En ons, wien door het vereerend vertrouwen onzer Medebestuurders de even schoone als bezwaarlijke roeping werd toegedacht, om uwe godsdienstige zamenkomst aan dezen avond te leiden, ons klonk in den geest eene stemme Gods in het oor, gelijk eenmaal Israël hoorde: » gij zult gedenken al des weegs, dien u de Heer uwe God deze veertig jaren geleid heeft in de woestijn." (Deut. VIII: 2). Wel boden zich bij opzettelijk nadenken onderscheiden, meer bijzondere oogpunten aan, waaruit de zaak des Bijbels welligt niet geheel ongepast kon voorgesteld worden, naar de behoeften der tegenwoordige dagen. Maar telkens zocht ons oog een breeder spoor voor den voet, en van geen onderwerp durfden wij ons

overvloediger vrucht voor uwe opwekking en stichting beloven, dan van het reeds vlugtig genoemde. Wel zal het niet mogelijk zijn, iets geheel nieuws over het reeds zoo vaak besproken onderwerp in het midden te brengen, allerminst voor hen, die ligt beter dan wij met vele bijzonderheden uit het vervlogen tijdperk bekend zijn. Maar ware de verpligting om, na zoo vele treffelijke voorgangers, nog iets geheel nieuws te zeggen, aan het optreden te dezer plaatse verbonden, weest verzekerd, Gel., dat wij ons haasten zouden, eene bescheidene plaats aan den voet van dezen leerstoel te zoeken. Zij slechts de herinnering van het deels oude, deels bekende, deels (toch ook) vergetene door het jongste, pas toegetreden lid des Bestuurs, u welgevallig, belangrijk, gezegend! Wij staan gereed u te wijzen op de geschiedenis des Bijbels, gedurende het jongstverloopen veertigtal jaren, als een krachtige wekstem tot onvermoeide Bijbelverspreiding.

Gaarne ziet gij ook de Toespraak van dit uur op Bijbelschen grondslag gebouwd. Welaan, geven wij te zamen gehoor aan den wenk, dien in overoude dagen de schrandere ELIHU, ofschoon tot geheel andere bedoeling deed hooren:

JOB XXXII: 7.

„LAAT DE DAGEN SPREKEN, EN DE VEELHEID DER JAREN WIJSHEID TE KENNEN GEVEN."

» Eene stem van veertig jaren," — ziet-daar dan, Gel., wat wij u heden in het oor laten klinken, ter uwer aansporing om standvastig, onbewegelijk, altijd overvloedig te wezen in dezen arbeid des Heeren. Het is intusschen niet zoozeer de geschiedenis van het Bijbelgenootschap, als wel van den Bijbel zelven, gedurende dien merkwaardigen tijd, waarop onze blik zich zal rigten: voor hoorders, gelijk wij die denken en wenschen, is voorzeker de laatste nog boven de eerste belangrijk. Gij weet het, gelijk de H. Schrift de geschiedenis van Gods openbaring aan het menschdom bevat, zoo heeft diezelfde Schrift wederom hare eigene geschiedenis, die op hare beurt eene treffende openbaring van het hooge Godsbestuur heeten mag. Voor twee jaren sloeg een hooggeacht voorganger bij ons Bijbelfeest op de geschiedenis des Bijbels, gedurende een vijftiental eeuwen het oog, om u tot verhoogde ingenomenheid met het woord des levens te wekken (1). Tot zekere hoogte

(1) Dr. H. N. VAN TEUTEM, ten jare 1852.

sluit ons woord aan het zijne zich aan, met dit onderscheid echter, dat wij van het door hem bewandelde, schier onafzienbare veld ons slechts een bescheiden hoekje ter bearbeiding voor deze ure verkozen. Verwacht daarbij geen dorre geschiedenis des Bijbels, gedurende een enkel tijdperk van zijn eeuwenheugend bestaan, in stelselmatigen vorm. In de rijke stof, die voor onze blikken zich uitbreidt, doen wij slechts enkele, bijna zeiden we willekeurige grepen, wel verzekerd, dat volledigheid van beschouwing niet mogelijk, maar ook niet volstrekt noodzakelijk is. Wij bidden u, mannen broeders, dat gij ons lankmoediglijk hoort, waar wij een vier- of vijftal trekken uit de geschiedenis des Bijbels sedert de oprigting van dit Genootschap ontwikkelen, uwer onverdeelde belangstelling waardig. In den loop onzer rede geven wij te zijner plaats den eenen na den anderen op. En uwe genade, Vader der lichten, bij wien geene verandering of schaduwe van omkeering is, verheerlijke zich, beide in de kracht van het woord en in de zwakheid des dienaars, Amen.

I. Welaan dan » laat de dagen spreken," Gel., en gij, vrienden des Bijbels, slaat van het heden den blik naar het voorleden terug!

En wat is dan wel het eerste, dat uwe opmerkzaamheid trekt? Mij dunkt, ik hoor het antwoord reeds, van sommige lippen gegeven. De Schrift, aanhoudend bewaard, te midden van velerlei wisseling. »Te midden van velerlei wisseling," o, dat woord wordt zoo gemakkelijk uitgesproken, en wij weten het allen, dat hier beneden niets bestendiger, dan de onbestendigheid is. Dagen en maanden zien vaak zooveel in en rondom ons veranderen, hoeveel te meer dan geheele jaren en geheele tientallen jaren! Nogthans, gelijk in de geschiedenis van iederen mensch, zoo is ook in die der geheele menschheid niet ieder jaar of jarenreeks even belangrijk. Soms kabbelt de tijdstroom voort, zijn aanhoudenden, maar eentoonigen gang langs de vroeger gegravene bedding: maar soms ook weder wordt hij voortgezweept met ongetemde en ontembare vaart, en sleept in zijn wieling en woeling het bestaande sints eeuwen daarheen, en spoedt, met de wrakken van paleizen en troonen bezaaid en beschenen door een bloedroode zon, naar den Oceaan der oneindigheid henen. Zijn in den regel de gedenkschriften van geheele eeuwen belangrijk boven die van enkele jaren, er zijn wederkeerig jaren, die tegen eeuwen opwegen kunnen. En mag dit laatste niet van de jarenreeks gelden, die heden

onze geest moet omvatten? Achttien honderd veertien, het stichtings- en achttien honderd vier en vijftig, het tegenwoordig jubeljaar van het Nederlandsch-Bijbelgenootschap, wat ligt er al tusschen die twee! Bijna zou ik een oogenblik wenschen uwen leeftijd den mijnen te noemen, bejaarderen onder ons, of voor een wijle het woord u te geven, éénig overgebleven' oprigter van het Bijbelgenootschap in deze stad mijner vaderen (1)! In wat verschillenden toestand van Kerk en Vaderland, en werelddeel en wereld hebt gij al op dezen zelfden October-avond, eerst in een ander, laatst en langst in dit bedehuis nedergezeten! Maar wat hebben wij ook met persoonlijke herinneringen te rade te gaan, daar de rol der geschiedenis door allen geopend kan worden? Mijn vaderland, zou uw geheugen zoo kort zijn op het punt van Gods onschatbare weldaden, dat gij het vergeten kondt, hoe de handen, die het eerst in uw midden de Schrift veréénigd verspreidden, zoo even ontslagen waren van de ketenstriemen des vreemden gewelds? Voorwaar, dàt was een schoone aanvang der nationale herstelling, en goed was het, dat het in sommiger hart kwam, om op den vrijgestreden' grond de funda-

(1) De Heer J. MOLL, HZ.

menten eener stichting te leggen, waaraan wij steenen aandragen tot op den huidigen stond. Waardig was zij, die grootsche gedachte, om weerklank te vinden in menig vorstelijk oor, en opdat ik slechts éénen vermelde, ALEXANDER de Groote is gewis te grooter in de schatting van menig' Christen geworden, omdat hij bij den trotschen Czarentitel den nederiger naam wilde voegen van beschermer der Bijbelgenootschappen, en het edikt in zijne Staten liet uitgaan, dat Gods woord zijn' vrijen loop zou hebben van Wolga tot Donau-boorden, en nog ten jare 1817 sprak: » ik zeg niet slechts, dat ik deze zaak mijne aandacht heb waardig bevonden; ik zeg meer, ik ben er van doordrongen, als van mijn' heiligen pligt, daar het tijdelijk en eeuwig heil van hen, die de Voorzienigheid mijner zorge vertrouwde, daarvan wezenlijk afhankelijk is." ALEXANDER de Groote! Ik stel mij voor, dat diezelfde grootmoedige Vorst op zijn zetel terugkeeren en de wereld, die hij voorging in de zaak der Bijbelverspreiding, met een enkelen blik overzien kon: vermoedt gij het ook niet, Gel., dat hij het naauwelijks gelooven zou, zoo hij hoorde, dat er na dit woord geen vierhonderd, maar slechts veertig jaren verloopen zijn? Zijn dierbaar Rusland geteisterd door een' naneef van denzelfden

veroveraar, die eens aan de poort van het Kremlin de limiet van overmoed en overmagt vond, en Engeland, niet tegen, maar — ongehoord — nevens dien vijand tegen »zijne kinderen" ten strijde getogen. Het gansche statenstelsel van Europa van de grondvesten afgerukt, waarop zijne reuzenhand het schijnbaar onbewegelijk vastmaakte; eeuwige edikten binnen den loop van luttel jaren vernietigd; schoone en heilige verbonden door onreine handen verscheurd; aan de boorden van Seine en Theems en Spree als staatkundige wijsheid vereerd, wat in zijnen tijd als staatkundige dwaasheid bespot werd; ons Vaderland van de schoone gewesten beroofd, waarmede het, na de geboorte des Bijbelgenootschaps, meer verrijkt, dan veréénd was geworden; de Grootvorstin, die eens het schoonste loon voor den held van Waterloo was, reeds bedekt met het weduwekleed! In schier alle landen van Europa een verandering van hoofden, van Dynastiën, van betrekkingen, van partijen, van verbindingen onderling, schier aan het fabelachtige grenzend! Daarbuiten, de magtigste staten van andere werelddeelen, in vroeger ongekende mate onder den nu noodlottigen, dan voordeeligen invloed van Europeesche denkbeelden en zeden en — zonden gekomen! En bij dat alles een omwente-

ling op het tolvrij gebied van denkbeelden, beginselen, ontwerpen, ontdekkingen, gewis niet minder belangrijk, dan alle, sints veertig jaren doorleefde staatkundige revolutiën zamen! Wat zou hij nog vinden, de fiere Monarch, wien toen Europa verbaasd naar de oogen zag, en wien thans zijne plaats niet meer kent? Te midden van verscheurde tractaten en charters zou hij nog weder een Bijbel hervinden, waaruit hij eenmaal het woord met zooveel warmte herhaalde: »die maait, ontvangt loon, en vergadert vrucht ten eeuwigen leven, opdat zich te zamen verblijde, beide die zaait, en die maait (1). Voorwaar, voorwaar, alle vleesch is als gras, maar het woord des Heeren bestaat tot in eeuwigheid! Is het niet groot in uwe oogen, vrienden van ons Bijbelgenootschap? Hulpe van God verkregen hebbende, staat onze vereeniging, ongeschokt en naauwlijks bewogen, tot op den huidigen dag. Hoe menige lofwaardige instelling werd korter of langer na haar geboren, om vóór haar ten grave te dalen! Onder drie verschillende koningen heeft de onze tot dus ver, met God en met eere bestaan; de verdubbeling en halveering van het grondgebied onzes

(1) Zie den bekenden brief van ALEXANDER aan het Bijbelgenootschap te Frankfort.

staats overleefd, en met den tijd mogen medegaan, zonder door den tijd ondermijnd of overvleugeld te worden. En wat eindeloos meer zegt, en ons dadelijk troosten zou, al moesten wij heden, in plaats van het jaarfeest, de uitvaart onzer Genootschappelijke vereeniging vieren, de Schrift zelve is ongedeerd gebleven, te midden van alles wat wegzonk. Zij moge verschillend verklaard, gewaardeerd, toegepast zijn, zij bleef in haar wezen dezelfde. Staatswetten, voor veertig jaren in kracht, zijn verouderd, veranderd, vergeten, maar niet alzoo de oorkonde van het Godsrijk, door CHRISTUS op aarde gebragt. Reeds is voor ver het grootste gedeelte het geslacht gestorven van hen, die bij den aanvang elkander toeriepen: »God van den hemel zal het ons wel doen gelukken, en wij, zijne knechten, zullen ons opmaken en bouwen." Maar als met stervende hand heeft het aftredend aan het opkomend geslacht zijnen Bijbel overgegeven, en boven de puinhoopen van God alleen weet hoeveel, dat sints verscheen en verdween, rept de Engel, die met het eeuwig Evangelie door het ruime hemelruim vliegt, de wieken rusteloos voort! Neen, het is niet alles der ijdelheid onderworpen, kinderen der vergankelijkheid! Gods woord, zietdaar de onwrikbare rots, van wier top of

wortel de nimmer rustende tijdstroom geen' enkelen steen kon doen vallen! O, ik weet het, dit verschijnsel moge treffend wezen, het verrast of verwondert u niet! » Gods woord — herneemt gij in stilte — heeft wel zwaarder proeven doorstaan, dan waarop de nimmer rustende wenteling en kenteling van onzen kameleontischen eeuwgeest het bragt, en veeleer zou het ons moeten verbazen, indien thàns de Schrift was gebroken, die zich reeds zooveel eeuwen onwankelbaar heeft staande gehouden!" Wij stemmen het onvoorwaardelijk toe, maar — om in éénen adem te vragen: of zelfs uw gebrek aan verwondering geene onwillekeurige lofspraak is; of toch niet elke vuurproef, waarop de tijd hem brengt, de onvergankelijke waardij van dezen schat u te treffender in de oogen doet stralen; bovenal, of dit Woord geene geheel éénige plaats in uwe ingenomenheid en waardeering verdient, die gij ligt buitensporig gewijd hebt aan zooveel eindigs en menschelijks, als sints de jongstverlopen' jaren reeds spoorloos uit uwe oogen verdween?

II. Of bleef welligt de Bijbel alleen van den strijd onzer dagen verschoond, en sliep hij, gelijk in de middeneeuwen, onder het vreedzame kloosterstof, ongestoord zijn winterslaap door? Aan wie het mogt be-

weeren, Gel. zouden wij in ernst kunnen vragen, of hij alleen een vreemdeling in Jeruzalem was. Neen voorwaar, »laat de dagen spreken," en gij wordt tot eene geheel andere beschouwing geleid! Als krachtig gehandhaafd, te midden van velerlei aanval treedt de Schrift, op dit haar jaarfeest, in de tweede plaats voor ons. Ik erken het wederom, ten allen tijde was de Schrift, gelijk de Heer, dien zij predikt, een teeken, dat wederspraak vond. De nieuwere tijd had zijne ROUSSEAU'S en VOLTAIRE'S, gelijk de oude zijne PORPHYRIUSSEN en CELSUSSEN had. En nimmer zal het wijze en sterke der wereld uit zichzelven geneigd zijn om voor dit dwaze en zwakke Gods zich diep eerbiedig te buigen. Maar ik weet ook, dat geen eeuw welligt met grooter regt de eeuw der Bijbelbestrijding mag heeten, dan juist die der Bijbelverspreiding. Dat liet zich in het begin zoo niet aanzien, toen hier te lande de eerste roepstem vernomen werd om Gods woord alomme te brengen. Met geestdrift werden schatten ten offer gegeven, gelijk vroeger tot den oorlog, thans tot den heiligen strijd voor de waarheid, met het zwaard des Geestes in handen. Opmerkzame beschouwers meenden, in de Bijbelgenootschappen zelve een opgerigt teeken te zien,

dat de eeuw des ongeloofs plaats maakte voor een eeuw van eerbiedig geloof. En die zoovele edele krachten vereend zag tot een zoo edele taak kon de stille hope niet weren, dat meer algemeene Bijbelwaardeering de eerste vrucht zou zijn der meer algemeene Bijbelverspreiding. Helaas, men wist nog niet, wat nieuwe, giftige pijlen de God dezer eeuw tegen Gods getuigenis scherpte! Datzelfde Duitschland, dat Europa tot den heiligen vrijheidskrijg opriep, liet luttel jaren daarna de luidste opstandskreeten tegen Bijbel en Christendom hooren, en naauwelijks is het derde eeuwgetijde der Hervorming verschenen, of de vrijheid wordt misbruikt tot losbandigheid, » en 't jonge Duitschland woelt, waar eenmaal LUTHER bad (1)." — Van verschillende zijden werden de hevigste aanvallen op het Boek der boeken gerigt. Hier verhief zich de stem der wijsbegeerte, wier stelsels en scholen ook in de jongstverloopen veertig jaren elkander afwisselden als de baren der zee. Beurtelings plaatste zij de rede, beurtelings het gevoel op den troon, om in beider naam de Schrift gedeeltelijk of geheel te verwerpen. In een eenzijdig Idealisme verloren, had zij geen oor en oog

(1) DA COSTA. Vijf en twintig jaren.

voor de beteekenis van de groote feiten, waaraan Gods openbaring zich knoopt. Weldra ontaardde zij in de bespottelijkste schepselvergoding, die evenzeer alle zedelijkheid als alle zondaarsgevoel naar de hartader stak, en den mensch op den troon plaatste, waarvan men God had pogen neder te rukken. En eindelijk predikte zij onbewimpeld de grofste zelfzucht als de hoogste wijsheid des levens (1), en riep het schaamteloos uit, dat » eten en drinken en baden" de hoogste godsdienstige verrigtingen uitmaakten voor den wetenschappelijk ontwikkelden mensch (2). — Waar zoo de philosophie den mensch eerst tot twijfeling, daarna tot vertwijfeling bragt, rigtte, helaas, ook de theologie ontzettende verwoestingen aan, in het heiligdom, dat zij had moeten bewaken. Wat al aanvallen, gerigt op dezen vasten Burgt des geloofs, in naam der zoogenaamde kritiek! Hoogere kritiek, die op subjective, grootendeels inwendige gronden de echtheid, ongeschondenheid, geloofwaardigheid nu van dit, dan van dat bijbelboek loochende, zoodat men een' tijdlang den naam van wetenschappelijk Godgeleerde niet beter handhaven kon, dan door één of meer bladeren uit te scheuren

(1) MAX STIRNER. (2) L. FEUERBACH.

uit deze heilige Schrift. Negatieve kritiek, die bij monde van een STRAUSS en de zijnen bijna geheel de Evangelische wondergeschiedenis voor een kunstig verdichte fabel verklaarde. Positieve, zich historisch noemende kritiek, die de Tubingsche school het orakel deed uitspreken, dat het Nieuwe Testament onder zevenentwintig boeken niet meer dan vier echte kon toonen; een viertal, straks door een' ander Apostel des ongeloofs ook nog weder, in een roes van valsche wetenschap en sterken drank te gelijk, op de lijst der onechte geplaatst (1). En die allen gerugsteund door een heirleger van dag- en week- en maandbladschrijvers, wier kritiek steeds daarop neerkwam, dat de kritiek gelijk en de Bijbel ongelijk had, en die bent straks versterkt door een letterkunde, vooral in Frankrijk, zoo antichristelijk, als geen eeuw die nog immer aanschouwde! Het slangenzaad droeg vrucht, en 1848 verscheen; wat aanschouwde men? Aanvallen, niet slechts tegen de christelijke, maar tegen àlle Godsdienst, regelmatiger, eenpariger, heviger, dan zij immer de wereld ontroerden. Zelfs de vorige revolutie-eeuw heeft niets godslasterlijkers gehoord, dan de vervloekingen, tegen den

(1) BRUNO BAUER.

ouden God en den ouden Bijbel, langs de straten van Hamburg en Berlijn uitgebraakt door duizende monden. Hier vonden zij meer, daar minder, in ons vaderland, Godlof, geheel onbeduidenden weerklank, al die stemmen des ongeloofs, maar op vele plaatsen moest men elders belijden, dat de geest van een modern Heidendom over de ontchristelijkte wereld was uitgegoten, en menig oog heeft gewis bekommerd in den loop dier jaren op den versmaden Bijbel gerust, en menig hart heeft gevraagd: zal hij ook dézen aanval verduren? Opent uwe oogen en ziet, M. H., niet slechts bewaard, gehandhaafd ligt het woord des Levens hier voor ons! Waar andermaal, gelijk in het oud-profetisch gezigt, een leugengeest scheen te zijn uitgegaan zelfs in den mond van Profeten (1), heeft God het ook niet laten ontbreken aan eene vernieuwde bedeeling van zijnen H. Geest, en het aandoenlijk woord, dat eenmaal bij het begin van dit tijdperk over Waterloo's velden weerklonk: » wij hebben geen voetbreedte gronds verloren," wij durven het overbrengen op den heiligen strijd, dien wij voeren. — God zorgde dat de eer des Bijbels gehandhaafd werd door

(1) 1 Kon. XXII: 21.

een reeks van uitstekende mannen. Strijders traden op voor zijn eer, met geloof en wetenschap rijkelijk toegerust, die den tegenspreker antwoorden, den leugengeest ontmaskeren konden. De aanvallen tegen de heilige Schrift lokten vernieuwd onderzoek aangaande oorsprong, zamenstelling en strekking der verschillende, meest bestreden Schriftdeelen uit; een onderzoek, waarvan wel is waar nog het laatste woord niet gesproken, maar toch de algemeene uitkomst reeds deze is, dat het historisch Schriftgeloof vaster staat dan immer te voren. Door den arbeid der verdienstelijkste geleerden werd de tekst des N. Verbonds zorgvuldiger dan immer herzien, en het bleek zonneklaar hoe onvervalscht de getuigenis was, waaraan de Christen zich vasthoudt. Over het gezag en de ingeving der Schrift — wij betreuren het — werd heftig gestreden, maar toch, wien zou het niet verblijden, de Schrift zelve gewoonlijk als scheidsregter aangenomen bij het nog altijd hangend geschil. De onhoudbaarheid van ieder Lichtvriendendom, dat in naam van den geest der Schrift aan de letter den oorlog verklaart, trad al meer en meer in het licht. — Daarbij was het vaak, als of alle omstandigheden zaam moesten loopen, om alle menschelijke wijsheid tot dwaasheid te maken, en het

woord der opperste Wijsheid in al zijne kracht te doen gelden. »Die mij eeren, zal ik eeren, de zonde is de schandvlek der natieën; alle plant, die de Vader niet geplant heeft, zal uitgeroeid worden," hoe luide heeft de loop der jongste wereldgebeurtenissen dat woord niet uitgeroepen voor ieder luisterend oor! Zelfs bijzondere ontdekkingen moesten medewerken om de Schriften te handhaven. De ruïnen van het oude Ninevé en Babylon traden uit haar graf van meer dan twintig eeuwen te voorschijn, om de waarheid van JONA én EZECHIEL en NAHUM te staven, en pijl- en spijkerschrift, in berg en rots gegraveerd, en eerst sints de laatste jaren ontcijferd, hebben hetzelfde te lezen gegeven, wat men niet gelooven wilde, toen men het in het O. Testament hàd gevonden! En bij en boven dat alles heeft de Schrift zichzelve gehandhaafd, Gel., krachtiger dan menschen het konden. Hare getuigenis van God, van CHRISTUS, van het eeuwige leven, heeft zich geregtvaardigd voor de vierschaar van ieder onbevooroordeeld verstand en ieder heilbegeerig gemoed, en als ware er geen storm over heengegaan, biedt deze boom ons nog steeds hare geurige vruchten, en waar wij er geloovig van eten, ziet, de vrucht smaakt nog even

zoet, als had er nooit een wesp aan geknaagd — TT., verdient de zaak van zulk een Woord uwe hoogste belangstelling niet?

III. Reeds zou het groot zijn, zoo de Schrift zich, deze veertig jaren, als kenbron en toetssteen der waarheid, onwankelbaar had staande gehouden. Maar wij mogen grooter dingen ter harer eere verkondigen. »Laat de dagen spreken" ten derden male, en wat verkondigen zij? De Schrift, voorspoedig verspreid, te midden van velerlei tegenstand. Of beschuldigt ons iemand van ondankbare overdrijving, wanneer wij van veelvuldigen tegenstand spreken? Wij erkennen het blijde, de zaak des Bijbels heeft in de jongstverloopen' jaren in klimmende mate een eerbiedwekkende reeks van beschermers en vrienden gevonden. Hunne namen staan in ons hart, in de jaarboeken des genootschaps, in het boek des levens geschreven. Maar toch, ons geheugen zou onbegrijpelijk klein, of onze kortzigtigheid onbegrijpelijk groot zijn, zoo wij te dezer ure vergeten konden, hoeveel ook hier, gelijk bij den tweeden tempelbouw te Jeruzalem verrigt worden moest, de ééne hand aan het werk, de andere aan het wapen geslagen. Tegenstand vond de zaak des Bijbels allereerst in den boezem der Roomsche Kerk. Naau-

welijks had het Nederlandsch Bijbelgenootschap zijn tienden jaardag gevierd, of het beruchte Brevet van den twaalfden LEO verscheen, waarin zulke Genootschappen werden afgeteekend, »als een vrucht van de goddeloosheid der vijanden, die zich vermetel over de geheele aarde verspreidt, alle middelen bezigt om de H. Schrift te vervalschen, en den volken in hunne eigene taal een duivelsch Evangelie in handen geeft." Zij heetten »eene looze uitvinding, voor geloof en zeden nadeelig, een doodelijk voedsel," waartegen de Opperherder zijne kudde vermanen moest. Geen wonder, dat die banvloek, toen hij niet snel genoeg werkte, gedurig werd herhaald en versterkt. Rome's kerkvoogd weet al te wel, wat één zijner voorgangers uitriep: »de H. Schrift is een boek, dat wanneer het voor allen ontsloten wordt, geheel ons geloof zal omverwerpen (1)." Zoo verdween dan de hoop, waarmede zoo menigmaal in haar eerste jaren de zaak der Bijbelverspreiding ook in ons midden besproken werd, dat zij door Rome geduld, mogelijk begunstigd zou worden (2), en het bleek, dat Rome nog altijd in den grond der zaak op het middeneeuwsch standpunt van INNOCENTIUS III

(1) PAULUS V. (2) Zie bijv. de redevoeringen van SCHARP, 1815, bl. 68, en 1820, bl. 26.

bleef staan, die het vrije schriftgebruik tegenstond, door op den Bijbel toe te passen het woord, dat van Sinaï gold: »een iegelijk, die dezen berg aanroert, zal gesteenigd worden, of in stukken geschoten!" — Tegenstand heeft de zaak des Bijbels niet minder in den schoot der Grieksche kerk moeten lijden. Was het niet, alsof de duur der onbeperkte Bijbelverspreiding in zijn onmetelijk rijk aan ALEXANDERS leven gebonden was? Naauwelijks heeft NICOLAAS den ontledigden troonzetel ingenomen, of een zijner eerste Ukasen beveelt de opheffing van het Russisch Bijbelgenootschap. Hij schijnt het verdacht te hebben als mede-oorzaak van oproerige beweging des volks, en de Russisch-Grieksche kerk met hare versteende Godsdienstvormen, maar zonder Bijbel in de hedendaagsche volkstaal, als het plegtanker van den staat te beschouwen. Arme Rus, die uw Gospodi-Pomilui (Heer, erbarm U onzer)! zoo vaak werktuigelijk prevelt, maar waar gij Gods woord onderzoeken wilt, u verwezen ziet tot een oud-Slavoonsche vertaling, die bijna niemand verstaat! — En ware de tegenstand slechts minder, M. H. in den schoot van het Protestantisme zelf aan een arbeid geboden, die zoo geheel doortrokken is van den echten geest der Hervorming! Maar wie telt mij al de beden-

kingen op, die in den naam van ongeloof, van onverschilligheid, van bekrompenheid, zelfs schijnbaar in den naam van Godsvrucht en gemoedelijkheid tegen onzen arbeid ingebragt werden? Ging het onder ons al niet zoo, als bij de oprigting van het Britsche Bijbelgenootschap, waarbij het schimpschriften regende, als had nooit onzinniger plan de verontwaardiging der Christelijke wereld gewekt, toch ontbrak het ook hier niet aan maar al te velen, die bedenkelijk het hoofd bleven schudden, in plaats van trouwhartig de hand ter hulpe te reiken. » Was de onderneming niet ontijdig, niet doelloos, niet schadelijk zelfs? Was het werk der Bijbelgenootschappen niet al te stoffelijk, om de sympathie van den echten christen te winnen? Werd niet alzoo de grondslag van overbeschaving, van verdeeldheid, van geestelijken hoogmoed gelegd? Baatte het wel, of men al den Bijbel verspreidde, zoo men hem niet leerde verstaan? En wat werd er van al die Bijbels, met zoo volle handen op den onafzienbaren akker gezaaid? Hier door de witte mieren doorknaagd, ginds voor een spotprijs verkocht, elders in een hoek of lade verschoven!" Ik zwijg van den stilzwijgenden tegenstand, dien traagheid en onverschilligheid bood onder het voorwendsel, dat men geen opgewektheid of roeping

gevoelde. Het cijfer van nog geen zevenhonderd leden onder de zestigduizend Protestanten dezer aanzienlijke stad spreekt hier luide en beschamend genoeg. Ik wil niet eenmaal vragen, nu de Bijbelvertaling in het Javaansch is voltooid, welke de uitzigten voor Evangelisatie en Bijbelverspreiding in onze koloniën zijn. Ik wees zoo menige schaduwzijde in het voorbijgaan slechts aan, om u te hooger de liefde Gods te doen prijzen, die te midden van zoo veelsoortigen tegenstand, de Schrift voorspoedig verbreiden liet. — Of hebben wij geen reden, Gel., om in zeldzamen voorspoed te roemen? Maar vergelijkt dan zelve den staat der Bijbelverspreiding in 1814 en 1854, en laten enkele cijfers de plaats van vele woorden vervangen! 't Is nu ruim veertig jaren, dat in Engeland eene Leerrede uitkwam onder den aandoenlijken titel: » de natieën smeekende om het woord des levens (1)." Zij meldde, uit naauwkeurige opgaven, een behoefte, waarvan wij ons naauw voorstelling vormen. Hier driehonderd vijftig duizend Christenbelijders in Engeland, met éénen enkelen Bijbel; daar, in Esthland en Lijfland vierhonderd duizend Luthersche gezinnen, ten

(1) Door den Eerw. J. SCOTT, Vert. te Haarlem bij AUGUSTINI, 1813.

eenenmale van den Bijbel verstoken; ginds op Ceylon vijfhonderd duizend belijders van het Christendom, zonder één eenig kompleet exemplaar; elders in Amerika het vierde gedeelte der bevolking, geheel met de Schrift onbekend, en — doch reeds genoeg, M. H., de optelling vermoeit u welligt, laat de tegenstelling te sterker u treffen! Na veertig jaren, niet minder dan achtduizend hulpvereenigingen van verschillenden aard tot verspreiding des Bijbels verrezen. De H. Schrift in honderd achtenveertig talen of tongvallen overgezet, gedrukt en verspreid, waaronder honderd eenentwintig talen, waarin te voren nooit iets in druk was verschenen. Drieënveertig millioen afdrukken der H. Schrift geheel of in gedeelten aan allerlei volken gebragt, en naar men berekend heeft, Gods woord in deze eeuw toegankelijk gemaakt voor meer dan zeshonderd millioenen. Voor vijf en twintig, slechts ruw gesproken' talen eerst schrijfletters uitgedacht, geteekend, gedrukt, om aan die ruwe barbaren de blijde boodschap te kunnen brengen in hunne eigene spraak. Of wilt gij, dat ik uwen blik meer opzettelijk op onzen eigen' arbeid bepale, na dertig jaren het reuzenwerk onzer Javaansche vertaling voleindigd; de Makassaarsche, Boeginesche, Dajaksche, Chinesche voorbereid of bevorderd; honderddui-

zende korrels in één woord van levend en onvergankelijk zaad op het ons aanvertrouwd gedeelte van den grooten akker gestrooid! Voorwaar, het onderscheid is even groot, als de reiziger in Afrika waarneemt, tusschen den Nijl, diep in zijne bedding verzonken, en dienzelfden Nijl, weinig maanden later alom uit zijne oevers getreden om het dorstig veld te bedekken! In stilte hebt gij reeds aan onze vlugtige opgave het bekende millioen Bijbels voor China, en de dertig duizend Testamenten voor Java met erkentenis toegevoegd. O, ik weet het, Gel., in verhouding tot de tegenwoordige en toekomende bevolking der aarde is de voorhanden voorraad van Bijbels nog niet veel meer, dan de vijf brooden en twee visschen, die het jongsken in de woestijn aan vijfduizend vermoeiden kon aanbieden. Maar ik bedenk tevens, dat de Heer nog, gelijk toen, het weinige tot veel kan doen worden, en ik geloof, dat onze leeftijd op weg is om in een vroeger ongekenden zin des woords de eeuw der heilige Schriften te heeten. Eerlang wordt in alle landen de wensch van een Engelsch koning vervuld, »dat ieder kind in zijne Staten een Bijbel bezitten en in staat mogt zijn, dien zelf te gebruiken." En is nu reeds die verspreiding der Schrift op zichzelve een weldaad, zoowel voor wie

zaait, als wie maait, wie aarzelt dan nog om het heden op hooger' toon te herhalen: »Wij gedenken Uwer weldadigheid in het midden uws tempels, o God?"

IV. Of stijgt die danktoon te hoog? Het zou mogelijk zijn, zoo wij geen vierde herinnering aan al het aangestipte toevoegen konden. Maar nog eens, »laat de dagen spreken," en wat verkondigen zij ter eere van den God des Bijbels, Gel.? De Schrift, zigtbaar gezegend, te midden van velerlei teleurstelling. Teleurstelling — hoe kan zij achterblijven, waar zooveel strijd en tegenstand is? Laat mij meer zeggen, het zou niet goed zijn, zoo zij achterbleef, want juist zij spoort ons aan, om biddend te werken, lijdzaam te wachten, en diep ootmoedig te hopen. De Heer, onze God — het zij ter eere zijner wijsheid gezegd — heeft het dan ook in het afgeloopen tijdperk den vrienden der Schrift aan dit noodzakelijk opvoedings- en louteringsmiddel niet geheel laten ontbreken, en het ook hier gedurig gestaafd: »Mijne wegen zijn anders dan uwe wegen, en mijne gedachten anders dan ulieder gedachten." — De akker, waarop wij werkten, was de wereld, maar die akker was met doornen en distelen bedekt. Hadden wij het niet geweten, wij hadden

het kunnen ervaren bij den arbeid voor de Bijbelverspreiding, dat er niet slechts honger naar, maar ook vijandschap tegen de waarheid uit God wordt gevonden in tallooze harten. Vaak behaagde het den Heer des oogstes den toegang tot een begeerlijk arbeidsveld ons voor een wijl gesloten te laten: hoe lang hadden wij wel lust, maar geen vrijheid om onze onbetaalbare schuld af te doen aan onze Overzeesche bezittingen! Soms staken er onweders op, waardoor het akkerwerk beschadigd werd, en het veldgewas als uit elkander geslagen: heeft ons Genootschap zich ook staande gehouden, toch had het vaak zijn deel aan de ervaring van de ongunst der tijden, en behield ook het Woord Gods zijnen loop, soms werd die door gewetensdwang en priesterheerschappij op de treurigste wijze belemmerd. — De zaaijers, bovendien, waren gebrekkige, kortzigtige, in zichzelve onmagtige menschen. Nu eens beraamden zij, wat later bleek ongepast of ontijdig te zijn; dan weer besloten zij, wat de omstandigheden beletten tot stand te brengen; straks werden sommigen van den pas betreden akker geroepen, vóór de zaadbuidel ten halve geleegd was. Er ontbrak onbedenkelijk veel, hier aan de wijsheid, daar aan den ijver, ginds aan de liefde, elders aan de volhar-

ding van hen, die zich opmaakten om het werk des Heeren te werken. Hoe kon het anders, of ook de oogst moest slechts gedeeltelijk slagen? Wat de Heer reeds in de gelijkenis van den zaaijer heeft aangeduid, dat drie vierde van het zaad kan verloren gaan, en slechts een vierde, in zeer verschillende mate teregt komen, het is de ervaring der vrienden van het Godsrijk ten allen tijde; het is ook de uwe deze veertig jaren geweest, leden van ons Bijbelgenootschap! In der waarheid, het zou een droevige berekening zijn, indien tegenover de straks genoemde cijfers van Testamenten of Kerkboeken thans eens de som van allen, hier en elders moest opgemaakt worden, die den Bijbel vroegen zonder hem te begeeren, begeerden zonder hem te gebruiken, gebruikten zonder hem te begrijpen, begrepen zonder hem te gelooven, geloofden zonder hem in alles te volgen! En slaan wij op den overvloed van goed zaad onzen blik, wel met zwakke, maar toch met volle handen in al die jaren gestrooid, en vragen wij, of dan nu door al die millioenen Bijbels de geestelijke gedaante der wereld in waarheid zigtbaar herschapen is, wij zouden schier moedeloos zuchten: van waar zooveel onkruid, en spreken: » ik heb te vergeefs gearbeid; ik heb mijne kracht onnuttelijk

en ijdellijk toegebragt (1)!" — Maar neen, M. H., die klagt besterft op de lippen, wanneer wij tegenover het zwakke der pogingen op den rijken zegen het oog slaan, waarmede God zijn eigen Woord heeft gekroond. Eischt niet van ons, dat wij u van dien zegen een volledig overzigt geven: een oogst van veertig zomers overziet men niet in een minder aantal minuten. Voor het grootste, welligt voor het beste deel onttrekt hij zich ook aan het zinnelijk oog: de invloed der Bijbelverspreiding in het Koningrijk Gods is aan de werking der sappen gelijk in een krachtig groeijenden boom: zij geven er wasdom en vrucht aan, maar het laat zich onmogelijk aanwijzen, wat in het verborgen door iederen droppel sap is verrigt. Maar zelfs het weinige, dat wij zien en aanwijzen kunnen, is het niet genoeg, om ons met een soortgelijk gevoel te vervullen, als waarmede DAVID na het bijeenbrengen van den schat voor den tempelbouw uitriep: »Wie ben ik, Heer, en wat is mijn volk?" Of is het klein in uwe oogen, dat in al die jaren tallooze handen den Bijbel om niet of voor geringe prijzen bekwamen, en tallooze harten, waar zij leerden verstaan wat zij lazen, den vrede Gods door het

(1) JESAJA XLIX: 4.

geloof in zijn woord leerden kennen, en ijverige bijbelvrienden, al had onder al die Boeken die gij uitgereikt hebt, slechts één voor een' treurende het licht der beste hoop doen verrijzen, of een stervende den staf door het donker doodsdal gereikt, zoudt gij vrijmoedigheid hebben om over vergeefschen arbeid te klagen? — Is het weinig, dat er in zoo menig huisgezin tevredenheid en orde, eerlijkheid en reinheid, liefde en eensgezindheid, geloof en hope kwam wonen, die er vroeger vreemdeling wáren, omdat de Bijbel, dien gij er, welligt in een verloren oogenblik bragt, er huisboek en huisvriend mogt worden? — Is het weinig, dat in de maatschappij door het werk, dat wij werkten, menige onzigtbare, maar ook onwrikbare dam werd opgeworpen tegen den stroom van zedeloosheid of wanorde, en durft gij alles voor uwe rekening nemen, wat zich al in ons krank maatschappelijk leven had kunnen vertoonen, waren al die Bijbelschriften eens niet verspreid en gelezen? Is het niet treffend te hooren, om uit vele proeven slechts één der nieuwste te noemen, die ten vorigen jare te Londen verhaald werd, aangaande een der zedelooste steden van Engeland: »wanneer gij de straten doorwandelt van die bedrijvige stad, wordt uw oog veel minder getroffen door

schandelijke tooneelen van dronkenschap en onzedelijkheid; ook wordt uw oor niet als vroeger gekwetst door het ergerlijk geraas van Godslasterlijke vervloeking. De lijst der misdaden is afgenomen, het getal der kerken vermeerderd, en talrijker opkomst bewijst, hoezeer het hart op het woord der waarheid gerigt is (1)?" En zou het, om van onze eigene omgeving te spreken, zoo geheel buiten alle verband met Bijbellezing en Bijbelverspreiding staan, dat de tuimelgeest des oproers tegen wettige vorsten en troonen hier voor zes jaren geen noemenswaardig voedsel kon vinden, en dat ons staatsgebouw de vuurproef doorstond, terwijl schier heel Europa in vlam vloog? — Nog eens, is het weinig in uwe oogen, dat ook de Kerk van CHRISTUS te danken heeft aan de stichting en oprigting der Bijbelgenootschappen? Is niet haar wasdom bevorderd door eene Maatschappij, die vrijwillig en zusterlijk met een deel harer taak zich belastte; is niet hare vastheid vermeerderd, waar steeds meerderen gelegenheid vonden, om naar de schoone leus der Hervorming de Schriften zelf te onderzoeken; is bij alle verschil en verscheidenheid geene éénheid des geestes gekweekt, waar zich leden van

(1) Berigten, N°. 90, bl. 14.

verschillende Genootschappen opmaakten, om aan de ééne zijde den Bijbel onverminkt en geheel, maar ook aan den anderen kant den Bijbel, zonder menschelijke leer- of belijdenisschriften, hoe hoog ook op zichzelven te schatten, aan minvermogenden uit te reiken? Toen voor bijna veertig jaren het Russisch Genootschap werd opgerigt zaten de Grieksche Patriarchen, de Roomsche bisschoppen, de Protestantsche leeraars in ambtsgewaad nevens elkander, raadpleegden als broeders te zamen, wisselden elkander in het dankgebed af, en namen met een broederkus afscheid. Wij slaan zulke verschijnselen niet hooger aan, dan zij waardig zijn, en willen nimmer schijnvrede ten koste der waarheid, maar toch, gezegend wederom de Bijbelverspreiding, mag zij medewerken om de harten naauw te verbinden, ook waar de meeningen zich onmogelijk vereenigen laten! — En nu sprak ik van den zegen nog niet, dien de Schrift, in dit laatste veertigtal jaren, overal in de wereld gebragt heeft! Gelijk de Heer is zij het land goed doende doorgegaan, kranken naar de ziele genezend, en sprekende tot ieder volk, waar zij kwam, in zijne eigene taal. Zij heeft het Christelijk zich noemend Europa voor geheelen afval van CHRISTUS bewaard, en het licht der waarheid tot over de toppen

der Appennijnen en in den kerker der Madiaïs doen rijzen. Zij heeft den diepgezonken Aziaat uit zijne verbastering opgeheven, en de Sandwichs-eilanden tot een Provincie van het Godsrijk hervormd, en China's hoogen muur voor het geschal harer bazuine doen vallen. Zij heeft den ongelukkigen Afrikaan een zachter juk doen kennen, dan dat des harden drijvers, waarvoor zich de negerslaaf kromt; en Amerika helpen opvoeren tot een trap van ontwikkeling, in den aanvang onzer eeuw schier ondenkbaar; en in Australie's binnenlanden aanvankelijk beter schatten gebragt, dan de gouddorst er heeft ontdekt en gedolven. Zij — maar wat grijp ik uit een Oceaan van zegen de eene handvol na de andere op? Zelfs de armoede onzer opgaaf is een nieuwe hulde aan Hem, die binnen de grenzen van één menschenleven zooveel stroomen van heil kon doen dalen. De handen op nieuw aan den arbeid, vrienden des Bijbels: de wereld heeft geen grooter weldoeners, dan die haar Gods woord komen brengen!

V. Of zou de taak reeds zijn afgedaan? Nog eenmaal laten wij de jaren spreken, maar ziet, zij spreken juist het tegendeel uit. Aan het eind van het tijdperk, dat wij met vlugtigen blik overzagen, klinkt ten

laatste de roepstem ons tegen: de Schrift, voortdurend onmisbaar, te midden van velerlei nood! Het zal een heerlijk oogenblik in de geschiedenis van Gods koningrijk zijn, wanneer eindelijk al de arbeiders, die Hij uitzond, tot den Heer kunnen wederkeeren, gelijk eenmaal de twaalve na voleindigde reize, Hem boodschappende wat zij gedaan en geleerd hebben. Maar zou voor ons, als leden des Bijbelgenootschaps reeds die ure gekomen zijn, waarop wij onze gebeden en gaven en pogingen kunnen onttrekken aan dit deel onzer onafzienbare taak? Neen, voorwaar, al zijn de velden reeds wit, waarheen wij de oogen ook opheffen, nog is het te vroeg om het oogstlied, anders dan in hope te zingen, en de hand, niet meer aan den ploeg, maar alrede aan den sikkel te slaan. Wel is waar, wij zijn niet blind voor zoo menig gunstig verschijnsel in onzen veelzins bewogenen, en bijna in ieder opzigt raadselachtigen tijd. Maar wij blijven vrijmoedig beweren, dat de loutering, de vermeerdering, de bewaring, de bevestiging van al dat goede in het naauwste verband staat met verstandige Bijbelverspreiding. — Hier is krachtige belangstelling in de hoogste levensvragen der menschheid en des Christendoms opgewekt, en meer dan vroeger is de Gods-

dienst een wel nog niet erkende, maar toch een onmiskenbare magt in den Staat. Maar hoe die belangstelling beter geleid en beloond, dan door zoo vele dorstigen, als gij vindt, te leiden naar de éénig zuivere, voor allen geopende Bron? — Daar daalt de inwendige zending als een zuster van barmhartigheid in de donkerste holen van zedeloosheid en rampzaligheid af, en rigt gevallenen op, en spreekt gevangenen toe, en trekt haveloozen zich aan, en gaat behoeftigen in hunne afgelegene woning bezoeken. Maar, vrienden der menschheid, wat zoudt gij die allen te brengen hebben, zoo gij het woord Gods hun onthieldt, dat boetende MAGDALENA's aan JEZUS' voeten doet vallen, en gekluisterde zondeslaven van opening der gevangenis spreekt, en den mensch ontwikkelt in den diepst verwaarloosden mensch, en ook de hutten der armoê tot een Bethel en Pniël kan maken? — Elders merkt gij het met dankbaarheid op, hoe de zending in de Heidenwereld steeds meer de zaak der Gemeente wordt. Maar ik bidde u, wat is de zending zonder Bijbel; wat anders dan ondenkbaar, gelijk de Bijbel zonder zending onbruikbaar is? Waartoe meer, M. H., zelfs de schoonste lichtzijden onzer eeuw doen, in stede van de overtolligheid, de volstrekte onmisbaarheid blijken

van voortgezette Bijbelverspreiding. De dag aan den dag staaft de waarheid van het woord, eenmaal door den vromen A KEMPIS gesproken: »het verstand zonder de H. Schrift, is een krijgsman zonder wapenen, een schip zonder zeilen, een werkman zonder gereedschap, een reiziger zonder staf, een blinde zonder gids op den weg." En hoeveel krachtiger grijpt die gedachte ons aan, wanneer wij het oog van de licht- naar den schaduwkant wenden, en denken aan den nood onzer tijden! Den nood onzer tijden — neen, wij vreezen het verwijt van zwaartillende kleinmoedigheid niet, wanneer wij die uitdrukking zonder verzachtende beperking herhalen. Wie onzer had in de jongstverloopen jaren en maanden het gevoel niet wel eens, dat de grond onder zijn' voet ondermijnd, en de lucht boven zijn hoofd bezwangerd was met een vreesselijk onweder? Wat verschil nog eens tusschen 1814 en 1854, het stichtings- en het gedenkjaar van Nederlandsch Bijbelgenootschap! In beiden ja, schemering, maar toen schemering, die een blijden morgen, thans schemering, die een donkeren avond voorspelt; toen het zwaard in de schede gestoken, thans het oorlogsvuur aan het blaken met nog immer klimmenden gloed; toen de geest des ongeloofs schijnbaar getemd en bezworen, thans

de strijd tegen God en CHRISTUS krachtiger dan immer gevoerd, en bijna zouden wij zeggen, de volle openbaring van den Mensch der zonde op handen. Is voor het oogenblik de storm ook gemuilband, die voor zes jaren over ons werelddeel opstak, wel willens doof en blind moet hij zijn, die in de stilte niet het doffe ratelen van nieuwe, opkomende onweders hoort, en geen worsteling op leven en dood van beginselen, van krachten, mogelijk van massa's voorziet, waarvan slechts de dolzinnigheid het kan wagen, den loop of de uitkomst te spellen. Ja, wèl ernstig, wel koortsig, wel onheilspellend is het uitwendig gelaat van een tijd, waarin men dagelijks leert zich over niets te verwonderen, en onwillekeurig voor alles te vreezen. Wel luide klinkt ons de prediking tegen, om voor ons zelven of de wereld volstrekt niets te verwachten van menschelijke wijsheid, die zoo zigtbaar verdwaasd, van stoffelijke kracht, die zoo zigtbaar ontzenuwd wordt. Wat dan het éénige is, dat licht in al dat duister verspreidt, en tegenwigt aan al dat wigt van drukkende vooruitzigten biedt? Hier ligt het voor ons, Gods eeuwig en onveranderlijk woord, in één opzigt de grootste behoefte, in een ander de beste vervulling van alle behoeften der eeuw! Gij siddert voor de stoutheid

des ongeloofs, die al wat heilig is aantast? Den Bijbel verspreid, die in zich zijne eigene verdediging medebrengt! In zekeren zin heeft hij reeds alles gezegd, maar in een' anderen heeft hij nog aan elke nieuwe eeuw een nieuw geheim te verklaren, en altijd blijft hij aan het laatste woord, waar het waarheid en geregtigheid geldt! Gij ziet met bekommering de magt van Rome meesterlijk partij trekken van den staatkundigen toestand der volken en overal haar rijksgebied uitbreiden? Den Bijbel verspreid, en dwalende zonen der moederkerk worden op den weg der waarheid geleid: iedere Bijbelbode, die door Gods Geest wordt verlicht, kan, als de Syriër, die den boog in zijne eenvoudigheid spande, een magtigen ACHAB doen vallen! Gij betreurt het, dat het materialisme der eeuw zoovele rijken betoovert, en het pauperisme het getal der armen doet toenemen? Den Bijbel verspreid, die de rijken gedurig vermaant dat zij hunne hoop niet stellen op de ongestadigheid des rijkdoms, maar op den levenden God, en armen den weg kan doen vinden om rijk in het geloof en erfgenamen van het Godsrijk te worden! Het smart u, dat gij te gelijker tijd de ongeregtigheid van zoovelen ziet toenemen, en de liefde in zoovelen verkouden? Den Bijbel verspreid, die in ieder

der bijna tweehonderd talen, waarin hij werd overgebragt, het verstaanbaar genoeg aan al wie ooren heeft toeroept: » Een iegelijk, die den naam van CHRISTUS noemt, sta van ongeregtigheid af," en » een nieuw gebod geef ik u, dat gij elkander liefhebt!" — De Schrift, verstandig gebruikt, genoegzaam verklaard, redelijk toegepast, maar alzoo dan ook boven alles gehoord, gehandhaafd, geëerd, dàt zij onze leus, vrienden des Bijbelgenootschaps! Men wil uw lager onderwijs door nieuwe wetten volmaken? Den Bijbel op de scholen; een kind zonder Bijbel wordt een jongeling zonder God en een man zonder CHRISTUS! Men zal een matrozenhuis bouwen? Een Bijbel op iedere kamer: de zeeman zonder Bijbel wordt een boot zonder piloot of kompas. Men zal over de emancipatie uwer slaven beraadslagen? Een Bijbel voor iederen slaaf, die bevrijd wordt, of waar gij hem voor het uitwendige vrij maakt, laat gij hem aan de ergste dienstbaarheid over. Gij hoort van oorlogen en geruchten van oorlogen? Een Bijbel voor iederen strijder: de verschrikkingen van het slagveld worden minder verschrikkelijk, als deze Engel des vredes er neerdaalt! Gij ziet het gansche schepsel zuchten, als ware het tot nu toe in barendsnood? Een Bijbel voor heel de wereld, opdat het zuchtend

schepsel leere roemen in de hope der kinderen Gods! Wat alle vrienden des vredes slechts wenschen, maar niet uitrigten kunnen, het wordt door de Bijbelverspreiding eenmaal tot stand gebragt: nog ettelijke slagen met dit zwaard des Geestes, en tot spaden worden de zwaarden, tot sikkelen de spiessen geslagen. Wanneer die heileeuw zal dagen? Gel., op het Engelsch jubelfeest, waarvan wij gewaagden, werd de stoute verwachting ontboezemd, dat na nog één halve eeuw van krachtigen arbeid geheel de wereld onder de heerschappij van het Evangelie gekomen zou zijn (1). Wij durven zoo stellig niet spreken: mogen toch de Christenen onzer dagen, ook in Engeland nooit dit woord des Heeren vergeten: » het komt u niet toe te weten de tijden en de gelegenheden, die de Vader in zijne eigene magt heeft gesteld!" Maar zeker, mogen wij heden veertig jaren vooruit zien, gelijk tot dusver veertig jaren terug, wij twijfelen niet, of het dan levend geslacht zal verhoogde stof hebben, om in de daden des Heeren te roemen. Het Evangelie des Koningrijks moet aan alle volken gepredikt worden, en dan zal het einde komen. Te midden van den klimmenden nood onzer tijden

(1) Berigten, XC, bl. 52.

gaat de Bijbelverspreiding, als een heraut des vredes, de toekomst van onzen Koning vooraf. Hij, voor wien duizend jaren als één dag zijn, en veertig dus niet meer dan ééne enkele ure, Hij roept ons wederom, aan het einde van dit veertigtal toe: Ik, de Heer, zal zulks te zijner tijd snellijk doen komen!"

Wij hebben u in de stem der jaren een stem des Heeren doen hooren, Gel., die ons oproept, om goeddoende niet te vertragen. Te uitvoerig zouden wij worden, wanneer wij nu ten slotte nog vragen wilden, wat een blik op het voleindigd tijdperk ons leert aangaande de beste wijze, waarop het werk der Bijbelverspreiding voortgezet, ondersteund en uitgebreid worden moet. Ook dit, gelijk zooveel, moeten wij aan uw eigen nadenken overlaten. Vergunt ons, als slotsom van al het gesprokene, nog slechts dit ééne woord ten besluite. — Wij lieten de jaren spreken van de goedertierenheid Gods en de hooge waarde der Schrift. Wat dunkt u, zoo wij hun nogmaals het woord geven, hebben zij tegen niemand onzer, in de dingen van Gods koningrijk, een ernstige aanklagt te rigten? Ik zie niet weinigen voor mij, die reeds

veertig jaren en meer onder het licht van het Evangelie geleefd hebben, en daarvan een grooter of kleiner jarental leden of begunstigers waren der Nederlandsche Bijbelvereeniging. Gel., is er niemand onder u, op wien dat andere, diepbeschamende Schriftwoord van toepassing is: »veertig jaren heb Ik verdriet gehad van dit geslacht," spreekt de Heer? Och of ik de gedachte van mij afweren kon, dat menig hoofd zich voor die aanklagt beschaamd ter aarde moet buigen! Maar, wat dunkt u, indien eens van het naamregister der leden onzes Genootschaps allen moesten uitgewischt worden, die toetraden, welstaanshalve welligt, maar zonder dat de liefde hen drong; allen, die meenen genoeg gedaan te hebben, wanneer zij van hunnen overvloed hunne jaarlijksche bijdrage schonken; allen, die zich misschien voorstanders onzer Vereeniging toonden, maar nog nimmer het Evangelie als een kracht Gods tot zaligheid voor hun eigen hart leerde kennen, gelooft gij het ook niet, dat de reeds niet al te lange lijst nog belangrijk zou inkrimpen, en gij, waar zou úwe plaats zijn te vinden? Wij oordeelen niemand, Gel., maar wij bidden u, bedenken we zamen: het is de Heer, die ons oordeelen zal! Geene werkzaamheid voor het Godsrijk, die

iets in zijne oogen beteekent, zonder het beginsel van levend geloof en van vurige liefde tot Hem. Geen lidmaatschap van dit genootschap, dat iets geldt, zonder persoonlijke behoefte aan, en ingenomenheid met, en onderwerping aan het woord der eeuwige waarheid. Geen poging, om anderen te behouden, die voor het gevaar ons beveiligen kan, dat wij zelf niet verworpelijk bevonden worden in den dag der toekomst van CHRISTUS. Daarom toegezien, allereerst voor ons zelven, of wij zelve in waarheid uit Gods genade ontvangen hebben, voor wij mildelijk aan anderen geven! De Schrift gekozen tot een lamp voor onzen eigenen voet, tot een licht op onzen eigenen weg, opdat wij, die licht willen verspreiden, niet zelve kinderen zijn des nachts of der duisternis! Maar dan ook onvermoeid voortgegaan, in den naam en de kracht onzes Gods, om voor anderen alles te doen wat wij kunnen; te ijveriger, naarmate de ervaring ons dagelijks krachtiger predikt, dat wij op geen veertig dagen of uren of oogenblikken, als werktijd, rekenen kunnen. Men behoeft niet bijzonder helderziende te zijn, M. H., om te spellen, dat al de strijd onzer eeuw zich vroeger of later zal laten terugleiden tot één dezer beide beginselen: voor den Bijbel of tegen hem; door den Bijbel of zon-

der hem! Ziet toe, dat het van niemand uwer onzeker blijve, onder welke banier hij van heeler harte zich schaart! Wordt levende leden van CHRISTUS, opdat gij een iegelijk in den aangewezen kring de regte Bijbelboden moogt wezen! Aanzienlijken en rijken onder ons; bij de oprigting der Bijbelgenootschappen, waren het de edelen in Kerk en Staat, die vooraan stonden in den heiligen strijd, dien men aanbond: laat het zoo blijven, laat het bij toeneming in ons midden zoo worden! Onttrekke zich toch niemand, onder het duizendmaal herhaalde voorwendsel, dat men toch onmogelijk aan àlles kan doen: och, die zoo spreken, doen even daarom zoo dikwijls aan weinig of niets! Veel is reeds gedaan, maar meer is te verrigten overgebleven! Over veertig jaren — wie zal dan uit ons midden nog overig wezen, en de schat, dien gij verzameld hebt, wiens zal zij zijn? Heden dan ons aangegord, om al wat onze hand vindt, te doen, met al onze magt; daar is geen werk, of wetenschap, of verzinning in het graf, waar wij henengaan!

Ik voorzie ééne bedenking aan het slot onzer rede. Het is die van den godvruchtigen arme. »Ik heb geen vermogen, zegt hij, geen invloed, geen werkkring, om het werk des Heeren te werken!" Mijn broeder,

zalig gij, indien gij een hart hebt, dat schatten voor de zaak des Bijbels zou geven, zoo gij over zilver en goud kondt beschikken. Uw penningske heeft hooger waarde in de oogen des Heeren dan het koelhartig afgepast zilverstuk van den baatzuchtigen rijke. Uw voorbeeld kan een levende Evangelieprediking voor anderen zijn. En iets kan toch ook de armste, iets kunnen wij allen, Gel., bidden, en aan den God des Bijbels de zaak van zijn eigen Woord kinderlijk aanbevelen. Het overwogene was één groot bewijs voor de waarheid: niet door kracht, niet door geweld, maar door mijnen Geest zal het geschieden! Bidt dan om dien Geest voor u zelven, voor de gemeente, voor de wereld, die CHRISTUS niet kent! Bidt ootmoedig, vertrouwend, en met een oog op Hem, dien de Vader altijd hoort! Bidt, maar vergeet niet, dat bidden zonder werken spotten met den Alwetende wordt! Bidt zonder ophouden, en ziet eenmaal, waar de stem der jaren verstomd is en het lied der eeuwigheid rijst, dat bidden vervangen door nooit voleindigde dankzegging!

AMEN.

